

ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ДИЗАЙН АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТІ УКРАЇНИ

Меленець Людмила Іванівна,
доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Інституту післядипломної освіти
Київського Університету імені Бориса Грінченка,
кандидатка педагогічних наук

***Анотація:** Коротко окреслено нормативно-правові основи інтеграції академічної доброчесності в систему освіти України, що є запорукою покращення якості освіти.*

***Ключові слова:** демократичні основи; педагогічна діяльність; освіта; академічна доброчесність.*

Україна сьогодні обстоює право жити вільно в європейському політичному і суспільно-економічному просторі та інтегруватися до європейської спільноти. У борні відбувається усвідомлення кожним громадянином власної гідності та ідентичності, здатності до свідомого прийняття рішень, визнання різних культур, політичних і релігійних уподобань, поваги та вміння захищати свої права.

Академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки кожного: здобувача освіти, його батьків, вчителя, викладача, методиста, директора, працівника органу управління освітою. Сьогодні акцентуємо увагу на тому, що поняття академічна доброчесність стосується не лише закладів вищої освіти, а й шкіл та закладів дошкільної освіти.

Інтеграція академічної доброчесності в систему освіти України є запорукою покращення якості освіти. Якісна освіта формує цінності та інтелектуальний потенціал людини. Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій. Ці ознаки прийнятні не лише для вищої академічної спільноти, а й для спільноти учасників освітнього процесу закладів загальної середньої освіти та освітніх управлінців.

Принципи академічної доброчесності в освітньому процесі, в свою чергу, формують відповідальний та самостійний підхід до навчання, критичне мислення та вміння аналізувати. Інституційно закріпивши принципи академічної доброчесності в систему освіти, ми створимо якіснішу та ефективнішу освітню сферу в Україні, яка виховуватиме професіоналів із цінностями та активною й свідомою громадянською позицією.

2014-2017 роки внесли зміни на державному рівні, що вплинули на реформи й в освітній системі. Після прийняття Закону України «Про освіту» (2017) академічна доброчесність як поняття на законодавчому рівні оформлена у статті 42 п'ятого розділу, який має назву «Забезпечення якості освіти».

Стаття 42 Закону України «Про освіту» має 10 пунктів, зацентруємо увагу на перших трьох. Отже в пункті 1 маємо визначення поняття **академічна доброчесність** – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

У пункті 2 окреслено дотримання академічної доброчесності *педагогічними працівниками*. Воно передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (творчу) діяльність.

У пункті 3 дотримання академічної доброчесності *здобувачами освіти* передбачено як:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Міністерством освіти і науки України було видано кілька рекомендаційних листів щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти, запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах та укладена аналітична записка з питання запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності:

- Лист МОН України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» (від 26.10.2017 р. №1/9-565).
- Лист МОН України «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)» (від 15.08.2018 р. № 111-8681).
- Лист МОН України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (від 23.10.2018 р. №1/9-650).
- Лист МОН України «Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності : Аналітична записка» (від 20.05.2020 р. № 1/9-263).

Питанню дотримання академічної доброчесності приділена суттєва увага і в «Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти», затверджені наказом МОН 30.11.2020 року № 1460.

Також про те, як забезпечити академічну доброчесність у закладах загальної середньої освіти, можна прочитати в «Абетці для директора», одним з авторів якої є освітній омбудсмен Сергій Горбачов.

Прийнятий у 2020 році Закон України «Про повну загальну середню освіту» визначає, що кожен учасник освітнього процесу зобов'язаний дотримуватися академічної доброчесності (частина 1 статті 43) й додає до списку можливих видів недоброчесності в школах наступні:

- надання допомоги учням під час проходження ними підсумкового оцінювання, ДПА, ЗНО, не передбаченої умовами та/або процедурами їх проходження;
- використання учнем під час контрольних заходів непередбачених допоміжних матеріалів та/або технічних засобів;

- проходження процедури оцінювання результатів навчання замість інших осіб;
- необ'єктивне оцінювання компетентностей педагогічних працівників під час атестації чи сертифікації.

Хто підштовхує дитину до недоброчесної поведінки, пропонуючи їй книжку готових домашніх завдань, виконуючи замість дитини саморобки чи проєкти? Чи не з дошкільного закладу дитина звикає, що будь-яке завдання можна виконати не самостійно чи знецінити роботу тих, хто працює самостійно.

Серед педагогічних працівників академічна недоброчесність проявляється, під час використання різних матеріалів без посилання на авторство. Це спостерігається під час подання методичних розробок для присвоєння звання чи заповнення сторінок сайтів. З переходом на дистанційне навчання поширеною стала проблема підвищення кваліфікації, коли педагоги замість того, щоб самостійно пройти освітню програму підвищення кваліфікації платять, аби це за них виконали інші.

На основі Закону України “Про повну загальну середню освіту” з 2020 року заклади освіти почали формування власного Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу. Це дозволило багатьом педагогам, учням, батькам дізнатися про таке явище, його види і форми покарання.

24 червня 2021 року Інформаційна онлайн-платформа «Центр Знань» підтримала проведення онлайн-секції «Культура демократії в закладі дошкільної освіти» в межах щорічної підсумкової конференції Програми «Демократична школа: 5 років партнерства задля реформ» за участі Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» та за підтримки партнерів. Ключові питання: Чи потрібно враховувати ініціативи дітей та їхніх батьків для розвитку дитячого садка як демократичної спільноти? Чи має допомогти дітям дошкільна освіта усвідомити та прийняти цінності та принципи демократичного громадянства? Також говорили про дошкільну освіту: демократію, цінності, участь дітей, партнерство.

Підсумовуючи, наголосимо – найважливіше не просто говорити про академічну доброчесність, а й учитися жити доброчесно на практиці та виховувати в собі сміливість відстоювати своє право на справедливу доброчесну освітню практику в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу. Освітній омбудсмен України. URL: eo.gov.ua
2. Академічна відповідальність: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 квітня 2021 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 140 с. URL: https://krc.academy/wp-content/uploads/KRC_conf_aprel_2021_AV.pdf
3. Культура демократії в закладі дошкільної освіти. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YYu2VbqB2vc>
4. Москалевич Є. Доброчесність та культура Ctrl+C/Ctrl+V. 2020. URL: <https://americancouncils.org.ua/dobrochesnist-ta-kultura-ctrl-c-ctrl-v/>